

למעשה

פרשת כי תשא

כל הזכויות שמורות

למכון 'למעשה'

ולפנחס זרביב

כתובת המחבר

חנה סנש 21\11

אשדוד

058-3271323

p0583271323@gmail.com

כמו כן המכון מתמחה בעריכה לשונית וכתובת דברי

תורה וסיפורי אמונה

פרשת כי תשא

כיצד נהיו עמים בישראל והרי כולם יצאו

ממצרים עשירים

זה יתנו כל העבר על הפקדים מחצית השקל בשקל הקודש וגו' העשיר לא ירבה והדל לא ימעט (ל יג-טו)

במסגרת ציווי התורה על כל העובר על הפקודים להניח מחצית השקל לתרומה, מוזכרים העני והעשיר. עצם הפרדת מעמדות אלו של עשיר ועני לא מובנת. איך היו בזמן הקמת המשכן עניים בישראל, לאחר יציאת מצרים, עליה אמרו חז"ל (בכורות ה:): 'אין לך כל אחד ואחד מישראל שלא היה עמו תשעים חמורים לובים טעונים מכספה וזהבה של מצרים'?

אלא, חטא חטאו ישראל בעגל ותשובה הם צריכים. תבוא תרומת מחצית השקל ותכפר על תרומת זהבם וכספם למעשה העגל הנורא. כאן, בעניין טיהור העם מהחטא טמונה התשובה.

כאשר נתנו העם מרכושם למען מעשה העגל היו שנתנו מעט הרכוש ונותר בידם הון רב ועדיין נשארו עשירים. אך מי שתקפו יצרו ונתן את כל אשר לו למטרה כוזבת זו, לא נותר בידו מאום ונהפך לעני. כך מצאנו שהיו בינות עם ישראל עשירים וגם עניים.

בא הכתוב ללמדנו, שעל אף שהתביעה כלפי העני גדולה עשרת מונים מהעשיר. שהרי העני הגיע למעמדו הכלכלי הנחות רק אודות חלקו הגדול

שלקח בחטא וא"כ עליו לתת חלק גדול יותר, בכל זאת כפרת כולם הייתה במחצית השקל בלבד. זאת משום ש'הדל לא ימעט' - בעבור הדל, שאף פרוטה שחוקה אינה מצויה בכיסו, מחצית השקל שוויה לא מעט, וזאת משום שזקוק לכפרה מרובה, אך: 'העשיר - לא ירבה' לעשיר, מחצית שקל ביחס להון הרב שברשותו לא נחשב הרבה אלא לפרוטות בלבד. זאת משום שלא לקח חלק גדול בחטא ולכן קלה תשובתו בעיני ד'.... עפ"י מרן הכתב סופר'

למה משה לא התפלל עד שה' אמר לו להתפלל

'ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם (שמות לב, י). הקב"ה אמר למשה רבינו הניחה לי, כביכול הוא תופס אותו. יש כאן רמז שיתפלל. 'פתח לו פתח והודיעו, שהדבר תלוי בו, שאם יתפלל עליהם לא יכלם' (רש"י שם).

ויחל משה את פני ה' א-להיו (שמות לב, יא). רק עכשיו משה רבינו התחיל, מפני שלפני כן הוא לא ידע שצריך להתפלל. 'ויחל לשון התחלה, כי עד עתה לא נתן ליבו להתפלל עליהם, שחשב כי לא יעתר להם בעידן ריתחא' (עץ יוסף).

וצ"ב מדוע משה רבינו היה צריך רמז, הרי מצוה להתפלל בעת צרה (רמב"ן על ספר המצוות לרמב"ם עשה ה), ואין לך עת צרה גדולה מזו.

למעשה פרשת כי תשא

התגבר, וחששתי שעוד מעט מקל הנועם יהפוך למקל חובלים. האם מותר לי להתערב, אם אדפוק על הדלת אציל את הילד מהעונש, אבל אולי העונש מגיע לו, ואולי אמנע מהאבא לקיים חושך שבטו שונא בנו (משלי יג, כד), הילד צריך להתחנך ולהתייצב על דרך טובה. האבא מלמד את הילד כיצד להתנהג, ומי אני שאמנע ממנו את זה. החינוך הוא האחריות ועיקר התפקיד של האבא, והילד צריך את זה, עתידו של הילד תלוי בחינוך הטוב שהוא יקבל מההורים. אם האבא יקרא לי מהחלון, אז אבין שנוכחותי תגרום לילד שיפור, אז יש לי את הזכות להתערב.

משה רבינו הבין שאחרי חטא העגל הקב"ה בעצמו יבנה את כלל ישראל מחדש. רק כאשר נאמר לו 'הניחה לי', הוא מצא לנכון להתערב, אז הוא הבין שהדבר תלוי בתפילה.

'והנמשל, כי מי הוא שיכול למחות בה' ב"ה לעשות בהם מה שירצה, כי הוא מחייה ומקיימם ויכול להפסידם - כי הוא בפנים, כלומר תוכן חיותם, והם בידו תמיד כעומדים פנימה. ואם כן, מוכרח שרוצה שיבקש רחמים עליהם...' (אשד הנחלים).

ולי נראה לישב שלא התפלל חיות וזה פגיעה בה' א"כ מי שמתפלל נראה שלא איכפת לו כבוד שמים ולכן משה רבינו חיכה שה' ירמוז לו שהוא יכול להתפלל.

אלא כתב הרב אברהם יעקב גולדמינץ שליט"א (הו"ד באספקלריא כי תשא תש"פ) תשובה, היתה כאן סיבה לא להתפלל, בני ישראל היו בידו של הקב"ה ממש. בעת צרה אנחנו נמצאים בידיהם של שלוחי המקום, דרכי הטבע, ואנחנו מתפללים לרחמים מכבשי דרחמנא. כאן היינו בתוך השגחתו הגלויה של הקב"ה, ועם כל זה היה מגיע לנו עונש, רק רחמים מיוחדים יעזרו. כעת צריך לימוד מיוחד, שגם כנגד צרה כזו יש מקום להתפלל. בעת צרה רגילה חיותינו תלויה בקב"ה, ואנחנו מתפללים שישמור עלינו. אחרי חטא העגל היתה גזירה על עצם החיים, על שרש הקיום של עם ישראל, שהוא תלוי בקב"ה.

'וכי משה היה תופש בהקב"ה, שהוא אומר הניחה לי. אלא למה הדבר דומה, למלך שכעס על בנו והכניסו לקיטון ומתחיל לבקש להכותו, והיה המלך מצעק מן הקיטון הניחה לי שאכנו. והיה פדגוג עומד בחוץ, אמר הפדגוג המלך ובנו לפניו בקיטון, למה הוא אומר הניחה לי, אלא מפני שהמלך מבקש שאלך ואפייסנו על בנו, לכך הוא מצעק הניחה לי. כך אמר הקדוש ברוך הוא למשה ועתה הניחה לי. אמר משה, מפני שהקב"ה רוצה שאפייס על ישראל, לפיכך הוא אומר ועתה הניחה לי. מיד התחיל לבקש עליהם רחמים. הוי ויחל משה את פני ה' - א-להיו (שמות רבה כי תשא מב, ט. כעין זה בדברים רבה עקב ג, טו).

= עברתי ליד בית של חבר, ושמעתי אותו מוכיח את בנו, ומכה אותו במקל נועם. כעסו של האבא

שהפרידו כדי שלא יקלקלו. שהרי הרמב"ם בהלכות דעות פ"ו ה"א אומר שדרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר רעיו וחבריו נוהג כמנהג אנשי מדינתו. לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים ולישב אצל החכמים תמיד כדי שילמוד ממעשיהם. ויתרחק מן הרשעים ההולכים בחשך כדי שלא ילמוד ממעשיהם. הוא ששלמה אומר (משלי יג-כ) "הולך את חכמים יחכם ורועה כסילים ירוע". ואומר "אשרי האיש" וגו'. וכו'. ואם היו רעים וחטאים שאין מגיחים אותו לישב במדינה אלא אם כן נתערב עמהן ונוהג במנהגם הרע יצא למערות ולחוחים ולמדברות, ואל ינהיג עצמו בדרך חטאים כענין שנאמר (ירמיה ט-א) "מי יתנני במדבר מלון אורחים". ר' מאיר חדש סיים את סיפורו, הצעיר יישם את הדברים אך לא הבין, וחשב בליבו המשגיח מגזים הרי האלטער כלל לא שייך לזה, ומה עם חושד בכשרים לוקה בגופו. לימים האלטער נתפס לאחד מארגוני המחתרת שפעלו באותו העת. הכל שאלו את המשגיח האיק הוא ידע את זה. ענה להם בדברי רבינו יונה בשערי תשובה (ש"ג אות קמח) שמבאר את הפסוק 'מצרף לכסף וכור לזהב ואיש לפי מהללו' (משלי כז) כמו שהמבדק האמיתי לכסף זה הצירוף, ולזהב זה הכור, שבו מתיכים אותו, ורואים כמה סיגים יש בו, כך המבדק האמיתי לדעת מה האדם זה 'לפי מה שיהלל. אם הוא משבח המעשים והטובים והחכמים והצדיקים תדע ובחנת כי איש טוב הוא ושורש הצדק נמצא בו. כי לא ימצא את לבו לשבח את הטוב והטובים תמיד בכל דבריו. ולגנות העבירות

וכעין מה שמבארים ורפא מכיון שניתנה רשות לרפא לרפא וצ"ב שלכאור' פשיטא ומה הו"א שלא ירפא.

אלא ההו"א כי הוא חולק על מלכות שמים שנתנו לו יסורים ואם לא היה מגיע לו לא היה ניתן לו. אלא ה' נתן את הדרך שהייסורים זה עד שהרופא מרפא

כמה צריך להיזהר מחבר רע

מעשה בבחור ביישיבת חברון, שלמד עם בחור "אלטער" (מבוגר), הבחור האלטער היה ידוע כמי שש"ס בבלי וירושלמי שגורים בפיו, - ולמד 16 שעות ביממה, לא היה מאושר מהבחור על שזכה ללמוד עימו. אך ביום בהיר המשגיח ר' מאיר חדש קרא לו, ואמר לו שאין דעתו נוחה, במה שהוא לומד בחברותא עימו, הבשורה נפלה עליו כרעם ביום בהיר, והוא ביקש הסברים, המשגיח אמר לו שאינו יכול לפרט, רק יוכל לספר לו סיפור שהיה עם הסבא מסלבודקא וצ"ל, בזמן שההשכלה השתוללה, וטובי הבחורים נפלו בחלקם, ה' ישמור. היה בחור אלטער שידע את כל הש"ס ולמד 18 שעות, ובחור צעיר למד עימו, ולפתע הסבא אסר על הצעיר ללמוד עימו, כמובן שהאלטער לא ראה בזה פגיעה כי הרווח כולו שלו ורק בתורת חסד הוא למד עם הצעיר. אך לצעיר זה היה שוד ושבר, אך לשאול על הסבא כלל לא שואלים, עברו הימים והאלטער יצא לתרבות רעה, עכשיו הבינו כולם עד כמה צדק הסבא מסלבודקא

למעשה פרשת כי תשא

נקדים ונבאר דרגת עם ישראל במעמד קבלת התורה כדלקמן.

אחדות ישראל:

א. כתוב בשמות פ"ט (ב) ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני ויחנו במדבר ויחנ'שם ישראל נגד ההר: ופרש"י והוא מבואר במכילתא דרבי שמעון בר יוחאי ויחן שם ישראל נגד ההר להלן ויסעו בני ישראל ויחנו בני ישראל נוסעים במחלוקת וחונים במחלוקת, וכאן הוא אומר ויחן שם חנייה אחת ניתן בלבם כדי שיאהבו זה את זה ויקבלו את התורה. נמצא שהתורה מעידה על מצב עם ישראל במעמד הר סיני באחדות שלא היה כמותו.

פסקה זוהמת:

ב. עוד מבואר במסכת שבת דף קמו ע"א שכתוב שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא. ישראל שעמדו על הר סיני, פסקה זוהמתו. וביאר האלשיך על שמות פרשת יתרו פרק יט פסוק ב וזהו שהטיבו אשר דברו רבותינו ז"ל (שבת קמו א) בנועם מליהם, באומרם, ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתו. כי בדבר הזה המה כללו יופי מאמרנו זה. והוא, כי לולא היות בנו זוהמת נחש היינו זכים ומשוללי עכוב לדבר הוא יתברך בנו, והיינו כולנו נביאים. אך זוהמת נחש, היה לנו כמסך מבדיל, לבלתי הדבק ודבר בנו ה'. אך בהר סיני על ידי שפסקה זוהמתו של כולם כאחד לא היה להם מעצור יעצרו מהדבק בו יתברך ולשמוע דבריו יתברך. כי זה חשקו ואין מעכב. ועל כן היו כל עם ה' נביאים. ובוה נחה שקטה השאלה ובטלה לה. הרי

ולהבזות בעליהן. מבלי מאוס ברע ובחור בטוב. ואם יתכן כי יש בידו עונות נסתרים, אבל מאוהבי הצדק הוא, ולו שרש בבחירה והוא מעדת מכבדי ה'. והמשבח מעשים מגונים, או מהלל רשעים - הוא הרשע הגמור והמהלל את עבודת הש"י כך שמעתי פעם את האלטער שמשבח את הארגוני המחותרת, הבנתי שליבו עמהם. וחששתי שאם הבחור ילמוד עימו כאשר הוא יצא לתרבות רעה גם הבחור יצא עימו, ולכן הפרדתי ביניהם, רואים כמה חשוב להתרחק מחבר רע.

איך עמ"י חטאו בעגל

סרו מהר מן הדרך אשר צויתם עשו להם עגל מסכה (שמות לב, ח) מקשה ר' חיים שמואלביץ, (מאמר נה) הרי מבואר בגמ' בשבת (קה:) שכן אומנתו של יצה"ר היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך עד שאומר לו עבוד ע"ז, והולך ועובד. אבל אינו יכול להפילו מיד, א"כ קשה איך יתכן שעמ"י, שהיו דור דעה שאפי' שפחה ראתה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי, והצביעו על הקב"ה כביכול ואמרו זה קלי ואנחנו (רש"י שמות טו, ב), עשו את העגל ולא עוד אלא שחטאו כל כך מהר והוגדרו כעלובה כלה שזינתה תחת חופתה (גיטין לו:).

וראיתי להרחיב בזה במעלתם של עמ"י ממה שכתב הרב מרדכי מלכא שליט"א (הו"ד באספקלריא כי תשא תשפ) וז"ל

בהן אחד חושש בראשו וחש בשינוי תלמוד לומר ואין בשבטיו כושל, ובה מיושבת קושיית האלשיך כיצד השתתפו כלל ישראל שנעשה נס בגופן שלא בדרך הטבע וכל המחלות והמומין נתרפאו.

נס ראיית הקולות:

ה. עוד פרש"י ומבואר במכילתא דרבי שמעון בר יוחאי פרק כ פסוק טו וכל העם ראים את הקולות ואת הלפידים בנוהג שבעולם אי אפשר לראות את הקול אבל במעמד הר סיני כשם שראו את הלפידים כך ראו את הקולות.

הקדימו נעשה לנשמע כמלאכים:

ו. שמות פרק כד (י) ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר ידבר יקום נעשה ונשמע: ומבואר במסכת שבת דף פח ע"א דרש רבי סימאי בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, באו ששים ריבוא של מלאכי השרת, לכל אחד ואחד מיישראל קשרו לו שני כתרים, אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע. וכיון שחטאו ישראל, ירדו מאה ועשרים ריבוא מלאכי חבלה, ופירקום. שנאמר ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב. אמר רבי אלעזר: בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצתה בת קול ואמרה להן: מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו? דכתיב ברכו ה' מלאכיו גברי כח עשי דברו לשמע בקול דברו, ברישא עשי, והדר לשמע.

שהגיעו לדרגת אדם הראשון לפני החטא שפסקה מהן מיתה כמבואר בזהר בפפרשתנו.

פרחה נשמתן מרוב קדושה:

ג. עוד כתוב בשמות פ"כ (טו) וכל־העם ראים את־הקולות ואת־הלפידים ואת קול השפר ואת־ההר עשן וירא העם וינעו ויעמדו מרחק: ומבואר במסכת שבת דף פח ע"ב ואמר רבי יהושע בן לוי כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא יצתה נשמתן של ישראל, שנאמר נפשי יצאה בדברו. ומאחר שמדיבור ראשון יצתה נשמתן, דיבור שני היאך קיבלו? הוריד טל שעתיד להחיות בו מותים, והחיה אותם. שנאמר גשם נדבות תניף אלהים נחלתך ונלאה אתה כוננתה. ואמר רבי יהושע בן לוי כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא חזרו ישראל לאחוריהן שנים עשר מיל, והיו מלאכי השרת מדדין אותן, שנאמר מלאכי צבאות ידון ידון אל תיקרי ידון אלא ידון. נמצא שראו בעיניהם את השכינה עד שפרחה נשמתן מרוב קדושה.

כלל ישראל נתרפאו מכל חולי ומחלה:

ד. ומבואר במכילתא דרבי שמעון בר יוחאי פרק כ פסוק טו, וכן פרש"י וכל העם ראים וכו' מלמד שלא היה בהן סומין, וממה שנאמר אתה הראית לדעת כי השם הוא האלוקים, מלמד שלא היו בהן טיפשים, וממה שכתוב מן השמים השמיעך, מלמד שלא היו בהם חרשים, וממה שכתוב ויענו כל העם יחדו, מלמד שלא היו בהן אלמים. וממה שכתוב אתם נצבים, מלמד שלא היו בהן חגרים. ומנין שלא היו

למעשה פרשת כי תשא

למה רק הירא את דבר ה' הניס, הרי כולם ראו בכל המכות שדבר ה' תמיד התקיים, ומה חשבו שיקרה עכשיו.

ג. **ויאסור את רכבו** (שמות יד), וברש"י, הרי נאמר וימת כל מקנה מצרים (שמות ט, ו), ואם תאמר משל ישראל, והלא נאמר וגם מקננו ילך עמנו (שם י, כו), משל מי היו, מהירא את דבר ה', מכאן היה רבי שמעון אומר, כשר שבמצרים הרוג, טוב שבנחשים רצוץ את מוחו (מכילתא פ"א), וצ"ב אם הם יראים את דבר ה' למה עכשיו באו להילחם עם ישראל ולא פחדו מה'?

ד. **וימות הרן על פני תרח אביו**. בחיי אביו, ומדרש אגדה (ב"ר לח, יג), יש אומרים שעל ידי אביו מת, שקבל תרח על אברם בנו לפני נמרוד, על שכתת את צלמיו והשליכם לכבשן האש, והרן יושב ואומר בלבו, אם אברם נוצח, אני משלו, ואם נמרוד נוצח, אני משלו, וכשניצל אברם אמרו לו להרן משל מי אתה, אמר להם הרן משל אברם אני, השליכוהו לכבשן האש ונשרף, רש"י (בראשית יא, כח) וצ"ב למה לא הצילו ה' הרי הוא מסר נפש בשביל ה'.

ה' מחפש אדם שתמיד יהיה עימו

התשובה היא ה' מחפש מישהו שתמיד יהיה עימו לא רק כשרואה שה' עושה ניסים לאברהם ומצילו מכבשן האש, כי אז בזמן הסתר פנים הוא ייפול, ולכן הרן שלפני שראה שאברהם ניצל הוא לא האמין מה יהיה מחר שיתנסה עשרה ניסיונות כמו אברהם הוא מיד יחזור לרעה כי הוא לא מאמין

אחר הדברים האלה אשר ביארנו מעט מגדולת דור דעה ובפרט בעת מעמד קבלת התורה עד שהגיעו לדרגת מלאכים, ובלב אחד, וכאדם הראשון לפני החטא, וראו ניסים גלויים ברפואת כלל ישראל אפילו סומים וחרשים ואלמים נגד הטבע, ואף גם זאת ראו את הקולות דבר שאינו נראה, הכיצד אחרי תקופה קצרה כזו יכולים להידרדר ולומר על העגל אלה אלוהיך ישראל? עכ"ד הרב מלכא שליט"א

בגלל הערב רב

התשובה היא גם ערב רב עלה עימם, ובתרגום יונתן מבואר שהערב רב היו מאתים ארבעים ריבוא (במכילתא בשלח מס' דפיסחא ס' יד יש מחו) שזה פי ארבע מעמ"י (עמ"י היו שישים ריבוא), וזה שאמר הקב"ה למשה לך רד כי שחת עמך. שחת העם לא נאמר, אלא עמך, ערב רב שקבלת מעצמך וגירתם, ולא נמלכת בי, ואמרת טוב שידבקו גרים בשכינה, הם שחתו והשחיתו (רש"י לב ו) ובאמת מבואר באור החיים (לב, יא) שהסכים משה על השמדת הערב רב.

כמה קושיות

אבל צ"ב א. למה הערב רב חטאו הרי הם מסרו נפש והלכו ביחד עם עמ"י למדבר ליכתך אחרי לארץ לא זרועה, צא ולמד כמה יתרו השתבח שבא אל המדבר שהיה יושב שבכבוד של עולם ובא לשמוע דברי תורה ועוד הרי ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי. (ר' חיים שמואלביץ שם)

ב. הירא את דבר ה' מעבדי פרעה הניס את עבדיו ואת מקנהו אל ביתו. ואשר לא שם לבו אל דבר ה' ויעזב את עבדיו ואת מקנהו בשדה (ט.כ-כא) צ"ב

עונה על כך מרן המשיגית הגאון ר' יהודה לייב חסמן זצוק"ל:

אם עם ישראל סתם כך היה הולך להר הכרמל, אכן המעמד היה מרשים, אבל בסופו של דבר אף לא אחד היה חוזר בתשובה.

רק אחר שלוש שנים שהגוף סובל, הגוף נשבר, אז השכל מסכים למה שהפה אומר "ה' הוא האלהים". וגם לאחר כל זה צריך עדין לתפילה שעניי ה' ענני ה' ענני שתרד אש מן השמים וענני שלא יאמרו מעשה כשפים הוא זה. וכן ראינו אצל אברהם אבינו שהושלך לכבשן האש וניצל, מיד הם אמרו שהרן אחיו עשה לו כשפים והצילו, ולמרות שאח"כ הרן נשרף והוכח שאי"ז מעשה כשפים כמבואר בתרגום יונתן, הינו מצפים שכולם יגידו ה' הוא האלוקים! ה' הוא האלוקים שעכשיו שהרן לא הציל את עצמו רואים שאי"ז מעשה כשפים. אלא רואים עד כמה גדול כוחו של היצר הרע כמו שכתב המס"י (סוף פ"ב) 'שאפילו אם יפקח האדם על עצמו, אין בכוחו להינצל אלמלי הקדוש ברוך הוא עוזרו, כי היצר הרע תקיף מאד, וכמאמר הכתוב (תהלים לז, לב-לג) צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו, ה' לא יעזבנו וגו'. אך אם האדם מפקח על עצמו, אז הקדוש ברוך הוא עוזרו, וניצול מן היצר הרע, אבל אם אינו מפקח הוא על עצמו, ודאי שהקדוש ברוך הוא לא יפקח עליו. כי אם הוא אינו חס, מי יחוס עליו. והוא כעניין מה שאמרו רבותינו זיכרונם לברכה (ברכות לג, א) כל מי שאין בו דעה

באמת רק בזמן שרואה נס וכשלא יהיה נס או הסתר פנים הוא יחזור לסורו ולפי"ז מובן למה הערב רב באו כי עמ"י הצליחו ולכן מיד כשיכלו והיה בלבול וראו מיטתו של משה בשמים ובא שש ומשה לא הגיע הם חטאו כי הם עבדי ה' רק בזמן שרואים את השגחתו ולא בזמן של הסתר פנים, ועוד אין לנו שום מושג עד כמה גדול כוחו של היצר הרע והאדם יכול לראות נס גלוי כמו שעשה אליהו הנביא בהר הכרמל שבמשך כל היום ניסו נביאי הבעל להוריד גשמים ואין קול ואין עונה ואין קשב. ואילו אליהו הנביא מילא תעלה של בית סאתיים מים, וירדה אש מהשמים וליחכה את הכל, אמר הרב בצלאל זולטי זצ"ל שלמרות שזה נס גלוי שבפשטות אי אפשר להכחישו, ומימלא מוכח שה' הוא האלוקים, אליהו הנביא הוצרך להתפלל לנס, שיסיח את דעתם שלא יאמרו מעשה כשפים הוא זה, כי בלא"ה המושכל ראשון שהיו אומרים מעשה כשפים הוא זה, והנס שהסיח דעתם, ולא אמרו שווה בעוצמתו לנס שירדה אש מהשמים ושרפה את המים, ולא נענה אליהו רק בשעת המנחה.

לכאורה צריך ביאור, למה כל הטורח של הציבור שצריך הקב"ה להביא עליהם בצורת ג' שנים, ואליהו הנביא יזמן אותם להר הכרמל וכו' עד שיזעקו "ה' הוא האלוהים"? מדוע אי אפשר להזמין את כולם להר הכרמל ותרד אש מהשמים ואז יזעקו "ה' הוא האלהים"?

למעשה פרשת כי תשא

פניהם אמרו להם יש לכם אלוה כזה ואתם משתחווים לצלם ומבואר שלמרות הכל אומות העולם לא חזרו בתשובה אלא באו בטענה לעמ"י כאילו אלינו זה לא מדבר רק לכם זה דרכם כסל למו

"כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים" (יא, ד)

ולא אמר בחצות שמא יטעו אצטגניני פרעה ויאמרו משה בדאי הוא. עמוק הוא תהום הכפירה ועצום הוא כוחה של רשעה, שעת מכת בכורות הייתה אותה שעה, לא היה בית אשר אין בו מת, וכנאמר 'והיתה צעקה גדולה בכל ארץ מצרים אשר כמוהו לא נהייתה וכמוהו לא תוסיף', בשעה כזאת עוד היו רשעים שהתבוננו על שעוניהם לראות האם אמנם השעה שעת חצות, או שמא רגע ושניים קודם לכן. רשעים אפילו על פתחו של גיהנום אינם חוזרים בתשובה (עירובין יט.).

לכתוב מש"כ מלמעשה פרשת וארא

הלימוד מזה למעשה.

להיזהר מחבר רע, היצר הרע חזק מאוד ורק עם עזרת ה' האדם יכול לנצחו וה' עוזר רק למי שמתבונן על דרכו, להיות עבד ה' באמת ולא רק מתי שהולך לאדם.

והרב מרדכי מלכא כתב לישב בזה (הו"ד באספקלריא כי תשא תשפ)

אסור לרדם עליו. והוא מה שאמרו (אבות א, יד) אם אין אני לי מי לי עכ"ל. וכן אמרו חז"ל (שבת לא) על הפסוק "זה דרכם כסל למו" (תהילים מ"ט), יודעים רשעים שדרכם למיתה אלא שחלב להם כסלם שמא תאמר שכחה היא מהן ת"ל ואחריהם בפיהם ירצו סלה. ואעפ"כ אינן חוזרים.

ולפי"ז מובן למה הערב רב חטאו שמעולם לא התכוונו לעבוד את ה' רק שהיה נוח להם אז הם באו וראינו שיש כח באדם לראות נס גלוי ולהתכחש לו ולכן לא השפיע עליהם כל הניסים, המצרים הגרועים לא שמו לב כלל לציווי ה' שמי שישאיר את סוסיו ימותו לו הסוסים כי אמרו זה מקרה מה שבדיוק קרו המכות, מעשה כשפים וכיו"ב, אבל לי זה לא יקרה אבל הירא את דבר ה' הסכים לשמוע ולהכניס אבל אי"ז יראת שמים אלא ביוזם שעכשיו שטוב לי לשמוע לה', אבל מיד לאחר שעמ"י נעצרו בעל צפון, ופרעה חשב שסגר עליהם המדבר, ואפשר לנצחם הם באו עם הסוסים להילחם עם ישראל, לכן אומר רשב"י הטוב שבמצרים הרוג כי עכשיו משתלם לו להיות טוב אבל ברגע שישתלם לו לעשות אחרת הוא יעשה אחרת. בדיוק כמו הנחש שגם נחש שנראה טוב ברגע של היסח הדעת הוא נושך.

הוספה.

סנהדרין צג. אמר ר' תנחום בר חנילאי בשעה שיצאו חנניה מישאל ועזריה מכבשן האש באו כל אומות העולם וטפחו לשונאיהן של ישראל על

הרוח הנושבת בציבור לי זה לא יקרה:

חדשות ביחד עם כל מראה העריות ואלימות אשר צד עינו של האדם ומרוב שעמום פעמים רבות מסקן אותו במה דברים אמורים ואידך זיל גמור כאשר בפועל רבים חללים הפילה ונהרסו משפחות וחוסר שלום בית. ולפי כל המחקרים בעולם כולם הגיעו למסקנה שחשיפה זו הורסת ומקלקלת ומשפיעה על התנהגות האדם, אלא אף גם זאת כל נסיעה על הכביש אשר נוסע ברכבו היא סכנת חיים של ממש לו ולסובב אותו מאחר ואינו יכול להתאפק לכל צפצוף ששומע כאילו הדבר כרוך בפיקוח נפש וחייב להסתכל ולהסיח דעתו מהנהיגה ומהקורה בכביש ובכך מסכן חיי בני ביתו והסובבים אותו, כאשר אנו עדים לאחרונה אסון האוטובוס שנהרגו ששה ונפצעו עוד אחרים בשביל שהסיח דעתו וסטה מהדרך כי בשבריר שניה קורא האסון.

לזאת באה פרשתנו ללמדנו הנה אין גדול מדור דעה ואף לאחר שיזכו לכל נסי יציאת מצרים ומעמד הר סיני והגיעו לדרגות הגבוהות ביותר ששייך להגיע בן אנוש ולמרות זאת ירדו עד שאל תחתית ומאמירה של נעשה ונשמע הגיעו למצב שאמרו אלה אלוהיך ישראל, ללמדנו שהן בקדושיו לא יאמין, וחובתו של האדם להכיר בחולשתו והשוטה בוטח בעצמו ולבסוף נופל לשאול תחתית ומאבד עולמו בעוה"ז ובבא. כי האדם נוצר עפר מהאדמה ולכן שמו אדם בכדי שידע שאותה עפרורית מלווה אותו כל ימיו עד זיבולא בתרייתא.

הנה בטבעם של בני אדם לבטוח בעצמן וביכולתן ולזאת האדם מרשה לעצמו לעשות דברים ומעשים שיש בהן חשש סכנה אך בוטח שלי זה לא יקרה כי אני חזק ושכלתן השולט על גופי ומעשי, ולדוגמה אחד הדברים אשר זועקים עליו כל גדולי הדור ואף רבים פועלים לערוך כנסי התעוררות בעניין פגעי הטכנולוגיה והתקשורת שאינה מבוקרת וחסומה אלא פרוצה לכל דבר ועניין, והרי אין ספק שאנו מדברים כלפי מי שמושיך את עצמו לקהל שומרי התורה והמצוות, אך למרות זאת יש לו את הביטחון שלי זה לא יקרה והוא שולט על עצמו לכל יכשל וכדומא, אולם לצערנו המציאות טופחת על פנינו ואנו עדים למראות ומחזות אומללות כאשר אותם מחזיקי מכשרים אלו בכל רגע נתון נצמדים לקופסה השחורה ומבלים את זמנם ודעתם בכל שטות שאחד כותב לחברו ומתעדים כל תנועה ואמירה שאחד מהקבוצה עשה וסביב זה מתנהלים החיים, ובפרט כאשר גם האשה מחזיקה אותו מכשיר ובדרך כלל יש שוויון זכויות הרי כאשר מגיעים לבית המחזה הנפלא שמצטייר לעיני כל שכל אחד שקוע וצמוד לקופסה השחורה ונעשית שיחת אלמים, וכן הדבר כלפי בניהם שמאוד מפריע להורים שהילדים מפריעים באמצע, וכל המשפחה הופכת למופרדת חוסר אהבה לילדים וחמימות וחינוך בהיות והדבר הראשון זה המכשיר שמנהיג את חייו של האדם, זאת ועוד לא רק סכנת חיי הרוח אשר טמון בחובו מאחר ואין חסימה הרי יכול לקפוץ כל סוגי הפרסומות או

למעשה פרשת כי תשא

לשם היה נעשה הדבר על ידי סולם ביקש שישלכו את הסולם משם שלא יתאפשר לעלות, והנה לבסוף עמד ממש על עברי פי פחת והתחיל לצעוק שאש שורפת את עמרם עד ששמועו השכנים ובוה הציל עצמו מכישלון. מקרה שני עם רבי מאיר שהיה צוחק על עוברי עבירה כיצד נכשלים והנה פעם השטן בא להכשילו, ובאמצע הדרך אמר לו יצרו לולי שמכריזים עליך בשמים היזהרו ברי מאיר ותורתו הייתי מכשיל אותך. מקרה שלישי עם רבי עקיבא שנתגרה בו יצרו ואמר לו היצר שלולי שמכריזים עליך בשמים להיזהר ברי עקיבא ותורתו הייתי מכשילך. הראת לדעת שאסור לאדם לבטוח בעצמו ולהכיר בחולשתו ועליו להתרחק מן הכיעור והדומה לו.

מעשה של החפץ חיים בסוף ימיו:

ומסופר על החפץ חיים לעת זקנתו כבן תשעים בהיותו יושב עם תלמידיו בבית המדרש והדלת היית פתוחה והנה אחת מאחיות התלמידים רצתה את אחיה ולכן עברה הלוך ושוב מול הפתח, והנה קם החפץ חיים ופנה אליה הכיצד את מסתובבת מול עיני הלוך ושוב וכי את חושבת שלי אין יצר הרע.

מוסר השכל:

למדנו מכאן עד כמה חייב האדם להכיר בחולשותיו ולהיות זהיר ונזהר ובורח מן העבירה וחשש עבירה כבורח מהאש וסחור סחור אמרינן לנזירא בכדי שלא יבא לידי מכשול כי טבעו העפרי

מדוע הזהיר במעמד הר סיני על רציחה וגניבה:
ובזה נבין כיצד במעמד הר סיני מצוה על רציחה וגניבה וכדומא דבר שאינו מתאים כלל למעמד בני דור דעה ועוד במצבם הרוחני של מעמד הר סיני כאשר ביארנו לעיל, אולם דווקא התורה מלמדת אותנו חולשתו של האדם שבכל דרגה שיוגיע יכול להגיע גם לדבר הכי רחוק מהשכל אם לא ישמור את עצמו.

מעשה של יוחנן כה"ג:

וראיה לכך יוחנן כהן גדול ששימש בכהונה גדולה שמונים שנה ולבסוף הפך להיות צדוקי, ונתאר לעצמו הרי כל כה"ג שנכנס לקודש הקודשים ואינו ראוי מות באותה שנה כאשר היה בימי בית שני שהיו כהנים גדולים מאות מאחר ולא היו מתאימים היו מתים ואילו יוחנן זכה שמונים שנה להיכנס לקודש הקודשים ולא מת וזה מראה על דרגתו אך למרות זאת בסוף ימיו בזקנותו כאשר היה כבר מעל מאה שנים התדרדר והפך להיות צדוקי בגלל שנתחבר להם, ללמדנו שכל עוד האדם חי עלי אדמות אין ערובה וביטחון למצבו. וא"כ כיצד אותם הבוטחים בגבורתם ושכלם שהם לא ימעדו ולא יכשלו ולהם זה לא יקרה אינם אלא טועים בגדול.

מעשה של רב עמרם חסידא ר"מ ור"ע:

ומסופר במסכת קידושין דף פא ע"א כמה מעשיות המלמדות אותנו על גדולי ישראל שבטחו בעצמן והובהר להם שאין לאדם לבטוח בעצמו. מקרה ראשון עם רב עמרם חסידא שפעם ציוה לפדות שביות והעלו אותם לעלייתו וכיון שלעלות

חשיבות המאמץ בעבודת ה'

שתים לפנות בוקר נקישות נשמעו על הדלת, בביתו של הרב שטרם עלה לישון, מי זה שאל הרב, יהודים, אנחנו חייבים לדבר עם הרב, על פדיון שבויים דחוף סכנת נפשות, מיהר הרב להכניסם למרות השעה המאוחרת, וללא שהיות הם פתחו בסיפורם, קוראים לנו ראובן ושמעון עכשיו חזרנו דרך היער הסמוך ושמענו קול זועק לעזרה ממעמקי היער כשהתקרבנו למקור הקול גילינו לאחרדתנו שני שודדים שקשרו שני יהודים לעץ, ואם לא יביאו להם 100,000 רובל תוך 24 שעות הם יוציאו אותם להורג במיתה משונה.

למרות השעה המאוחרת הרב כינס מיד אסיפת חירום עם טובי העסקנים, וסוכם לנוכח הדחיפות שכל אחד מגיים כבר עכשיו באישון לילה סכום נכבד הם הלכו ליהודים שבדרך כלל מנדבים לרב, לדוגמא זעליג היה נותן 1,000 רובל מסתמא גם עכשיו הוא לא יאכזב, הם נקשו בביתו של זעליג, וסיפרו לו את מטרת בואם באישון לילה ואפילה בשביל פיקוח נפש, זעליג נענה ואמר בשביל פיקוח נפש אני נותן 10,000 רובל, פדיון שבויים אין לך גדול מפדיון שבויים, והפלא הזה המושך וקרא גם אצל יענקלה שרגיל לתרום 500 רובל הפעם הוא תרם 5,000 רובל, והעסקנים הרגישו שיש הרבה זכויות ליהודים שהשודדים תפסו, אחרת אין שום דרך להסביר איך כולם תורמים להם כל כך הרבה, הם חזרו אל הרב וסיפרו שהצלחה היתה למעלה מן המשוער, בעיני הרב זה דווקא לא מצא חן, הרב

כוח השפעתו רב על האדם עדי ביכולתו להפכו עד הקצה השני, ואיזהו חכם הרואה את הנולד כי רק זקני העדה אשר להם עיני השכל רואים למרחוק מה יכול הדבר לגרום בהשפעתו, וחובת השעה להתחזק ולחזק אחרים,

ובפרט בתקופתנו אשר מידת הדין מתוחה על העולם ומגפת הקורונה מתפשטת בקצב מסחרר ומי יודע מה ילד יום ומה ההשלכות אשר הדבר יגרום לעולם כולו, אך עלינו לדעת שהכל נעשה בשביל לעורר את עם ישראל, וכל הבידוד שהדבר מצריך מעורר לחטא הלשון אשר רק בעבירה זו התורה מצוה לבודד את הצרוע כאשר היה עם מרים הנביאה אשר אותו מעשה הוא אחד מעשרה זכרונות שאדם צריך להתחזק בהן והוא חטא הלשון ובפרט אשר תקופת הבחירות אשר לצערו הותרה הרצועה ומכפישים ומשפילים ומדברים לה"ר באה המגפה של הקורונה אשר נאמר כי בגמטריה עם הכולל צרוע אשר התורה מצריכה אותו להתבודד ולשבת מחוץ למחנה, ולכן חובה להתחזק בתיקון חטא הלשון ובה הקב"ה ישלח את דברו וירפאם, ואשריו ואשרי חלקו של מי שמתגבר על יצרו, ואף גם זאת מסייע בזיכוי הרבים להסיר כל מכשול מביתו ומסביבתו ומקהל עדתו, ושומר נפשו ירחק מהם והמזהיר והנוהר ירבה שלומם כנהר אמן ואמן. עכ"ד הרב מלכא.

ובמקום אחר הארכנו בזה בלמעשה על משפטים כיצד האדם יכול להתדרדר ביותר

שרוצים לעזור לשבויים, כך נעשה 100,000 רובל בקלות. אם עד עכשיו מעשיו של הרב היו תמוהים לעסקנים עכשיו כבר הם נדהמו לא ידענו שיש לרב רוח הקודש הם אמרו הרב חייך וענה בביטול, הדברים כל כך פשוטים מבואר בחז"ל שלמצוות צריך מאמץ ובפרט היכן שיש חסרון כים וכמו שתמיד שאני מתרים בשאר הפעמים בדינרים מפוארים, לדוג' זעליג מעולם לא תרם יותר מאלף רובל וגם זה בקושי גדול ועכשיו לא די שהערתם אותו מהשינה, הוא גם תרם 10,000 וכן על זה הדרך השגתם את כל הסכום דבר שאיננו קורה בדרך כלל ואני נאלץ לקחת הלוואות כדי לכסות את ההוצאות וודאי שאין כאן לא שוודדים ולא שבויים.

כתוב שנעמי משכנעת את רות שלא תתגייר שיש הרבה מצות חמורות וכו' אבל מתי היא הפסיקה לשכנעה לא כשאמרה באשר תלכי אלך... ובאשר תמותי אמות... כי המוות יפריד ביני ובינך אלא כשראתה כי מתאמצת היא ללכת אתה, אז ותחדל לדבר אליה וצריך להבין למה?.

התשובה עפ"י מש"כ הגר"א בפירושו למגילת רות (פ"א פ"ח) "ותרא כי מתאמצת היא ללכת וכו' – אם יראה (היצה"ר) שאינו יכול לו, מפתהו במצווה מעוטפת כמה עבירות. והרצאה לבחון עת באה לידו המצווה, אם היא מיצר הרע או לא יבחין בעת עשיית המצווה, אם אבריו נעים וגדים בעת ההיא בוריות לעשות המצווה, מסתמא היא עצת היצר, כי איך יכול להיות שאברי הגוף הכבדים אשר טבעם לילך אחר תאוותם הגופני יתלבשו רצון לעשות?! אין זה

הרהר עמוקות וקרא כמה פרקי תהילים, ואז אמר לעסקנים אני צריך לברר איזה משהו אבל אומר לכם אותו רק בתנאי שלא תשאלו שום שאלות ותעשו כל מה שאני אומר העסקנים אמרו פשוט הרב אמר להם לכו ליער ותקשרו גם את השוודדים וגם את היהודים שנשדדו העסקנים אמרו בליבם בשלמא לקשור את השוודדים אפשר עוד להבין, למרות שצ"ב שהיה זה סכנת נפשות שמא הם יהרגו את השבויים אבל למה לקשור את השבויים וכי לא מספיק להם מה שהם עברו עד עכשיו, אבל את פקודת הקודש שמרה נפשם, עכשיו זה הזמן לקיים דברי חז"ל ועשית ככל אשר יורוך, אפי' יאמרו לך על ימין שהוא שמאל ושמאל שהוא ימין, העסקנים הלכו ליער וגילו את השוודדים הם אמרו להם שבאו להביא את הכסף ואז בהפתעה הם תפסו את השוודדים וקשרו את ידיהם ורגליהם ושיחררו את השבויים אך לא לחופשי אלא קשרו אל ידיהם ורגליהם כמו שאמר להם הרב לעשות, והביאו אותם אל ביתו של הרב, הרב הורה להם להכות את כולם גם את השוודדים גם את השבויים וגם את היהודים שבאו לבקש מהרב שיעזור לפדיון שבויים, העסקנים היססו אבל כבר התחייבו לרב שיעשו ככל שהוא אומר, תחילה השבויים זעקו אכזריות לא מספיק מה שעבר עלינו לא די שאינכם פודים אותנו אתם גם מכים אותנו אך הרב הורה לא להתחשב ולהכותם עד שיודו כעבור שעה קלה הם הודו, שכולנו גויים ידענו שהיהודים פודים שבויים בכל מחיר אמרנו נתחפש לשוודדים, שבויים, וצדיקים

מתן שכרם של מצות אבל עיקר השכר זה כשזה קשה.

חשיבות הסבלנות

בפרשתנו הצטוינו לתת מחצית השקל

וצ"ב א. מה שהקשה האלשיך מדוע התורה מצווה על סכום של מחצית ולא שקל שלם?

ב. מדוע העשיר לא ירבה היות וזו תרומה אפשר להבין שיש דרישה מנמלית להשתתפות אבל מדוע להגביל את הרוצה להוסיף?

אלא כדי לבאר ענין זה נקדים לבאר כיצד חטאו בחטא העגל שעל זה בא המשכן לכפר וכן המחצית השקל.

כתב בספר בנועם שיח וירא העם כי ביש משה לרדת מן ההר... (לב, א). "בשעה שעלה משה למרום אמר להן לישראל: לסוף ארבעים יום בתחילת שש אני בא. לסוף ארבעים יום בא שטן וערבב את העולם... הראה להן דמות מיטתו..." (שבת פט ע"א). "...סרו מהר מן הדרך אשר צויתם עשו להם עגל מסכה..." (שמות לב, ח). "...ביום שעשו את העגל, בו ביום ירד להם המון, ונטלו ממנו והקריבו ממנו לפני העגל... אמר רבי לוי: ישראל יושבין למטה וחורטין את העגל... והקב"ה למעלן חוקק לוחות ליתן להם דברות חיים" (תנחומא, תשא, יד).

כי אם מעצת היצר הרע". נעמי חשבה שרות מתגיירת כי נוח לה לכן סירבה אבל כשראתה שקשה לה והיא מתאמצת הבינה שכוונתה לשם שמים

וכן מצינו בירושלמי (שקלים פ"א ה"א) ר' יהודה בר פזי בשם רבי אומר איך אפשר לקרות פסוקים אלו בלי לרעוד שעמ"י בשביל מצוות, לנדבת משכן לא הביאו כולם אלא כל נדיב לב, (שמות לה-ה/כב) ואילו לעבירות במעשה עגל שזה עבירה הביאו כולם, שכתוב ויתפרקו כל העם (שמות לב-ג) וכן במתן תורה שזה מצווה משה הוציא את העם (שמות יט-יז) ולא יצאו מעצמן, אבל בשילוח מרגלים שזה עבירה באו מעצמם, שכתוב ותקרבון אלי כולכם (דברים א-יז/כב) וכן בשירת הים שזה מצווה כתוב אז ישיר משה ובני ישראל (שמות טו-א). שרק ע"י התעוררות משה שרו גם בני ישראל, אבל בביאת מרגלים שזה עבירה ותשא כל העדה את קולם (במדבר יד-א) מעצמן נשאו את קולם.

אמר ר' חייא בר אבא אכן גם הנביא צפניה הוכיחם כיוצא בזה על שהשחתה עשו בהשכמה (שכתוב השכימו השחיתו, צפניה ג-ז) ואילו הטוב לא עשו בהשכמה בחטא העגל כתיב וישכימו ממחרת אבל בנדבת המשכן כתיב והם הביאו אליו עוד נדבה בבקר, בבקר ולא בהשכמה ממש.

הלימוד מזה למעשה.

לא להירתע מקשיים כי זה עיקר תפקיד האדם, וכמובן אין צריך לזלזל במצוות קלות שאי אתה יודע

הפזיונות מהשטן

עושה החכם בחושך? והתשובה: אינו הולך!
כשהמוח מעורפל בחושך ואפילה, לוקחים פסק זמן!

סרו מהר

ראיה נפלאה לדברים מביא בעל ה"נחלת אליעזר" מתיאור התורה את אופן ההיערכות של עם ישראל לקראת עבודת העגל: "וישכימו ממחרת ויעלו עולות ויגישו שלמים וישב העם לאכל ושתו ויקומו לצחק" (לב, ו).

רש"י מפרש: "וישכימו - השטן זרזם כדי שיחטאו". הגורם לחטא היה, איפוא, החיפזון. החוטאים איבדו את סבלנותם ולא התגברו על הדחף לפעול במהירות ללא שיקול דעת: "סרו מהר מן הדרך" (פסוק ח), ונסחפו לחטוא ללא שהיות וללא מחשבה.

אהרן ראה את בהילותם וקוצר רוחם, ולכן הכריז: "חג לה' מחר". הוא קיווה שמושה יחזור בינתיים, ומלבד זאת רצה לעצור בעדם. הוא סבר כי ההמתנה לימחר תיתן להם הזדמנות למחשבה נוספת ואולי תסייע להחלטה הנכונה. אך הם השכימו למחרת בזריזות, וחוסר הסבלנות והאיפוק לא נתנו להם מקום למחשבה.

זו היתה עצת משה רבינו במחלוקת קרח: "בקר, ויודע ה' את אשר לו" (במדבר טז, ה). נתכוון בזה איש

הבה ונראה: כיצד הביא השטן את ישראל לידי חטא העגל? הדברים מפורשים בדברי חז"ל, על הפסוק: "וירא העם כי בשש משה לדדת מן ההר..." (שמות לב, א): "בשעה שעלה משה למרום אמר להן לישראל, לסוף ארבעים יום בתחילת שש אני בא. לסוף ארבעים יום בא שטן וערבב את העולם. אמר להן: משה רבכם היכן הוא? אמרו לו: עלה למרום. אמר להן: באו שש - ולא השגיחו עליו. מת - ולא השגיחו עליו. הראה להן דמות מיסתו. והיינו דקאמרי ליה [וזהו שאמרו] לאהרן: 'כי זה משה האיש לא ידענו מה היה לו' (שבת פט ע"א, וברש"י שמות לב א).

מסביר הסבא מנובהרדוק בספרו "מדרגת האדם": זהו כוחו של השטן, להביא חושך ואפלה, ערפול המוחות, ולצייר דמיונות כוזבים, וברגע של רפיון החליטו החלטה פזיזה - וכבר עשו עגל. אילו היו ישראל אומרים: אין מה למחר, נמתין עוד יום אחד ונראה - היו ניצולים מן החטא האיום. לא לחינם אמרו: "הפזיונות - מן השטן". המתנות מציילה מן החטא. כמאמר הכתוב: "ועוד מאט - ואין רשע". חכה רגע - ותינצל מן העבירה!

על כך אמר שלמה המלך בחכמתו: "החכם עיניו בראשו, והכסיל בחושך הולך" (קהלת ב, יד). ושאל החוזה מלובלין זצ"ל: הכסיל, בחושך הולך. ומה

והנה כעבור רגע היא רואה את החוט יוצא בסופו והכל תפור. אדם דפק על המנורה והנה הסתדר הציור שעליה. סוף סוף, לאחר מאמצים כבירים, בחודש כסליו סיימו לבנות את המשכן, ואז, למרבה הפלא, מצווה הקב"ה את משה לקפל את המשכן ולהניח אותו במחסני החירום עד שיקבל ציווי אלוהי להקים אותו. ומני אז, כל יום פונים בני ישראל אל משה ושואלים אותו מתי כבר נזכה שיקום המשכן, והוא עונה להם: המתינו בסבלנות, עוד לא הגיע הזמן... כך המתינו בקוצר רוח שלושה חודשים עד ראש חודש ניסן, שבו הגיע בשעה טובה הציוי להקים את המשכן. נשאלת השאלה: אם סיימו לבנות את המשכן בחודש כסליו, מדוע הקימו אותו רק בר"ח ניסן? לשם מה נתן להם הקב"ה להמתין שלושה חודשים, מתוך לחץ וחרדה? אלא, רצה הקב"ה לתקן בזה פגם נוסף בבני ישראל שהתגלה בחטא העגל. יסודו של חטא העגל נעוץ היה בחוסר סבלנות - "וירא העם כי בשש משה לרדת מן ההר". כשסיימו את בנין המשכן והגיעה עת הקמתו, אמר הקב"ה: עתה תמתינו לא שש שעות, לא חצי יום, אלא מאה ועשרים יום! רק אז תזכו להשראת השכינה בקרבכם. ללמדם פרק בהלכות סבלנות... ("נתיבי אור" גלות וגאולה, להרה"ג ר' נסים יגן זצ"ל).

על הגאון "החכם צבי" מסופר שכאשר למד בבחרותו בישיבה, התאכסן אצל בעל בית אמיד, אבי אביהם של בני משפחת רוטשילד. הימצאותו בבית

האלוקים לתת להם זמן הלילה, להתבונן. ואלי יכירו כי לא טוב עושים, ויחזרו בתשובה (אור החיים, שם).

זו היתה התביעה בחטא המרגלים: "ותשא כל העדה ויתנו את קולם, ויבכו העם בלילה ההוא" (שם יד, א), והביאו עליהם את אסונם. מה היה עליהם לעשות? - ללכת לישון... שמענו, נחשוב, ואח"כ נגיב. לא לשמוע - ומיד לבכות...

פרק בהלכות סבלנות

על הציוי החוזר ונשנה של עשיית המשכן וכליו, קוראים אנו בפרשתנו (פרק לא). על הקשר שבין המשכן ועשיית העגל, עמדו חז"ל מהשם "משכן העדות" שניתן למשכן: "עדות לישראל שויתר להם הקדוש ברוך הוא על מעשה העגל, שהרי השרה שכינתו ביניהם" (רש"י, שמות לח, כא). ותמה הגאון רבי יעקב קמניצקי זצ"ל: מה הקשר בין חטא העגל למשכן? טמון כאן יסוד נורא. בניית המשכן וכליו ארכה בסך הכל שלושה חודשים. מלאכה שעל פי הטבע אמורה להמשך כמה שנים, הסתיימה במהירות שיא, והכל נעשה בדיוק כאשר ציווה ה' - לא בערך. בני ישראל, אנשים ונשים, עבדו ללא ליאות וללא הפוגה ביום ובלילה. היו שם גילויי התלהבות מופלאים. מדוע? לפי שרצו להוריד שכינה. וכיון שכל כך רצו, הקב"ה עזר להם והבנייה נמשכה שלושה חודשים בלבד. בניית המשכן הייתה בבחינת "ארון נושא את נושאו". הכל היה נס גלוי, יד ה'. אשה הכניסה את המחט והחוט בתחילת השורה,

- בניס מופלגים בעשירות ובממון יהיו לך, אך בניס תלמידי חכמים - לא יהיו לך"...

כח ההבלגה של דוד המלך

דוד המלך הועמד גם הוא בנסיון דומה, מקביל כנראה לנסיון שנכשל בו שאול, והוא עמד בו בהצלחה. הוא גילה סבלנות רבה והתאפקות כאשר לא עשה דבר, ובתוקף אמונתו האיתנה צלח את הנסיון הקשה בגאון. כך מסופר בנביא (שמואל-ב ה ככ-כד): "ויספו עד פלשתים לעלות, ויטשו בעמק רפאים. וישאל דוד בה' ויאמר: לא תעלה. הסב אל אחריהם ובאת להם ממוול בכאים [אילנות]. ויהי בשמעך את קול צעדה בראשי הבכאים אז תחרץ, כי אז יצא ה' לפניך להכות במחנה פלשתים". ומה אירע אז באותה מלחמה? מספרים רבותינו בילקוט שמעוני (רמז קמב): "כיון שיצא [דוד] היו הפלשתים קרבים ובאים, וישראל רואים אותם שלא היו רחוקים מהם אלא ארבע אמות (!). אמרו לו ישראל: דוד! מה אנו עומדים? אמר להם? מצווה אני מן האלוקים שלא לפשוט בהם יד עד שאראה ראשי האילנות מונענעים. אמרו לו: ואם אין פושטים אנו יד בהם אנו מתים. אמר להם: מוטב נמות זכאים ולא נמות רשעים. אלא אני ואתם נתלה עינינו אל הקב"ה. "כיון שתלו עיניהם - נענעו האילנות ומיד פשטו יד, כמו שכתוב "וישע דוד..." אמר הקב"ה למלאכים: ראו מה בין דוד לשאול, שאול עומד ונשאל באורים ובתומים והפלשתים באים עליו והניח את האורים ואת התומים וברח ואמר לכהן: "אסוף ידיך".

זה גרמה קשיים לא מעטים, כיוון שבהיותו מתמיד עצום הגיע לפעמים אל הבית בשעת לילה מאוחרת. בני הבית לחצו על אביהם שיוציא את הבחור וישלחו למקום אחר, אך הוא לא נענה להם. כך נמשך הדבר זמן רב, ובעל הבית עמד בנסיון ולא העז להוציא מילה אחת של טרזניא מפיו. ויהי היום, וגם בעל הבית עצמו הגיע למצב שכבר לא היה מסוגל יותר לסבול את הקשיים. היה זה כאשר בדיוק באותו יום ניתקל בבעיות שונות בענייני מסחרו, ובליבו הצטברו מלאי של תחושות-כעס ומרירות, וכל אלה הביאוהו לפלוט כמה מילים נגד הבחור, אמנם הוא לא אמר לו במפורש שייצא מביתו, אבל הנימה שהיתה בפיו גילתה על יחס שונה מעט ממה שהיה עד אותו היום. מיד לאחר מכן הרגיש בעל הבית בדבר, והתחרט מאוד על כך, אף ניגש אל הבחור וביקש ממנו בדמעות מחילה, סליחה וכפרה. והנה, לא עברה שעה קלה מאז פליטת הפה, הגיעו פרנסי הקהילה הסמוכה לבקש מהבחור שיכהן כאב"ד בעירם. ה"עסקה" נחתמה בו ביום, וכבר למחרת יצא ה"חכם צבי" מן הבית ועבר להתגורר בעיר ההיא. בצאתו את הבית, פנה לרוטשילד ואמר לו כדברים האלה: "אתמול, כאשר לא התגברת על עצמך, היה היום האחרון שהייתי צריך להישאר אצלכם. עוד בתחילת בואי אליכם, נגזר כך מן השמים שזה יהיה היום האחרון. אם היית מגלה אורך רוח עוד שעה קלה בלבד, ולא היית מתרעם על הקשיים שגרמתי לך על ידי לימוד התורה שלי - היית זוכה לבנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות. עכשיו שלא זכית לכך

למעשה פרשת כי תשא

מאד וכוחות נפש אדירים כדי לעמוד בנסיון כזה. ע"כ מבנועים שיה

לכן עמ"י לא יצאו מיד ממצרים

לכן עמ"י לא יצאו מיד ממצרים וכמו שמבואר במכילתא (פר' בא פי"ג. שמו"ר י"ט ו') 'שהיה הולך מבית לבית היכן משה היכן אהרן, ואפילו הכי לא רצו לצאת לפי שאמרו לו וכי גנבים אנחנו שנצא בלילה אלא המתן' וצ"ב למה לא פחדו שיכנסו למ"ט שערי טומאה ודוב לא תהיה להם גאולה לעולם'.

אלא מפני שרצה ה' ללמדם את מידת הסבלנות.

למה מחכים ארבעים ותשע יום למתן תורה

הרי הפסד מהוה כל יום בלי תורה - כח הסבלנות

למה מחכים ארבעים ותשע יום למתן תורה הרי ראינו כמה הפסד מהוה כל יום שאין בו מתן תורה כמבואר במדרש קהלת (פ"א אות לו) מעות לא יוכל לתקן וכו', משאדם מעות עצמו מדברי תורה אינו יכול לתקן. ומשאדם מחסר עצמו מדברי תורה אינו יכול להמנות, כי הא דרבי יהודה ור"א הוו תניין כחדא

עם ישראל כמתין לאישור יציאה ממצרים דוד המלך בספרו תהלים (במזמור קה) מתאר בקצרה את ענין ירידת ישראל למצרים ויציאתם ממנה. גם רוב עשרת המכות מגויות שם בהקפדה על סדרן. אך משום מה, חושך, שהיא המכה התשיעית, מספר עליה דוד המלך לפני כל המכות (שם פסוק כח): "שלח חושך ויחשיך ולא מרו את דברו", ורק לאחר מכן הוא מספר על יתר המכות: דם צפרדע וכו'. מדוע, תמהים גדולי ישראל, הקדים מכה זו לשאר המכות? גם המחצית השנייה של הכתוב אינה ברורה, וגם לא מובן הקשר בינה לבין המכות. מסבירים גדולי ישראל: עם ישראל יכלו בקלות לנצל באותה שעה את מכת החושך ולהסתלק מבית העבדים, ממצרים. אך הם היו סבלניים. הם התאפקו ולא עשו כלום, ולא ניצלו את ההזדמנות הנפלאה לצאת מכור הברזל של בית העבדים המצרי. הם ציפו לקבל הוראה מפורשת לכך, כפי שנאמר להם מראש. יוצא אפוא, שהסבלנות וההמתנה של 'שב ואל תעשה' שהיו מנת חלקם, הם שעמדו בראש הזכויות לגאולתם! הפסוק הוקדם לא משום מכת החושך הנזכרת בו, אלא כדי לתאר את דרגתם הרוחנית של ישראל במצרים, שעמדו במבחן הסבלנות ואי העשייה, למרות ההזדמנות הבלתי רגילה להיגאל גאולה עצמית. דרושה אמונה חזקה

¹ וכן אילו לא היו נגאלים היו שוקעים במ"ט שערי טומאה ולא יוצאים משם לעולם וכמו כתב האור החיים (שמות פרק ג ז) עוד ירצה לומר ראה הצער שישנם בו ועוד ראיתי עוני עמי שהם חלק ה' עמו ותעני הוא אשר הם במצרים כי אם ישראל מתעכבים עוד הם נאבדים ב"מ על דרך אומרים ז"ל (הגדה) ואילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים עדיין וגו' כי אם היו מתעכבים שם עוד היו נכנסים בני' שערי טומאה ולא היתה תקומה לזה גאלם מיד ולא שחו אפי' שיעור שיספיק בצקס להחמיץ הגם שכבר בטלה

למעשה פרשת כי תשא

שהולכים מעיר לעיר וממדינה למדינה ללמוד תורה על אחת כמה וכמה

וכמה מחנה משה רבינו כבר היה רחוק כמה פרסאות שזה מרחק קצר וזה נקרא סבלנות כי בעבודת ה' כל דבר קטן קרוי סבלנות וכמו שאמרו בגמרא (ערכין ט"ז סע"א) עד היכן תכלית יסורין [פרש"י כלומר יסורין שאין פחותין מהם], חד אמר אפילו נהפך לו חלוקו, שלא לבשו כסדר וצריך לפושטו ולהופכו, וחד אמר אפילו הושיט ידו לכיס ליטול שלש מטבעות ועלו בידו שתיים, וצריך לטרוח להכניס ידו לתוך הכיס פעם נוספת ולהוציא עוד מטבע, גם טירחה מועטת זו, נחשבת ליסורים שמורידים ע"י מחשבון העבירות.

וכן אדם הראשון חטאו היה חוסר סבלנות

לכן נבין למה לא נבקע הים מיד אלא עד שמסרו את נפשם אלא בא ה' ללמד לעמ"י את החשיבות של הסבלנות לימים שיאירו פנים יותר

ולכן ציוה ה' שיאספו מחצית השקל מכולם שזה לוקח יותר זמן להרגילם בסבלנות.

הלימוד מזה למעשה. עד כמה חשובה היא מידת הסבלנות ובפרט בעבודת ה'

עוד תירוצו למה רק חצי

ונסב ליה רבי יהודה אנתתיה, וקדמיה ר"א ז' ימים דמשתיתא, ועבר כמה שנים דימטי ביה ולא מטא ביה, הוי וחסרון לא יוכל להמנות. עד כאן. וכתב על זה בספר חוסן יהושע (מאמר א פ"ב): והמאמר הזה הוא מבהיל למי שמתבונן בו, עד כמה עלתה שקידתם בתורה, שהרי רבי אלעזר לא ברח מרבי יהודה במתכוין, אלא היה לומד כסדר לימודו הרגיל, ורבי יהודה הוא שרדף להשיגו, ועם כל זה לא השיגו בכמה שנים, בגלל שהחסיר כמה ימים מלבוא לבית המדרש. ע"כ. ובודאי מדובר שהוא ניסה להשיגו ואפ"ה לא הצליח שאם לא כן מה החידוש שלא השיגו הרי לא ניסה אם זה על שבע ימים על ארבעים ותשע יום מה נאמר.

ולפי האמור מבואר שרצה ה' ללמדם עד כמה חשובה היא הסבלנות בעבודת ה'

לכן ויהי בשלח ולא נחם אלוקים שלא יראו מלחמה

ולכן מיד אח"כ נלמדה הדרשה של כל מבקש ה' כמו שכתוב בגמ' ברכות (סג): פתח רבי יהודה ראש המדברים בכל מקום בכבוד תורה ודרש (שמות לג-ז) ומושה יקח את האהל ונסה לו מחוץ למחנה והלא דברים קל וחומר ומה ארון ה' שלא היה מרוחק אלא שנים עשר מיל אמרה תורה (שמות לג-ז) והיה כל מבקש ה' יצא אל אהל מועד תלמידי חכמים

שלך יהא. וענין זה צריך ביאור, מהו פסלתן של לוחות, והלא מה שאינו נצרך להלוחות, אינו מן הלוחות כלל, ועוד, שאם הקב"ה רצה להעשיר את משה, מדוע ראוי להיות זאת מהלוחות דווקא.

אלא כתב הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א (הו"ד באוסף גיליונות כי תשא תש"פ) ונראה לבאר בזה, דהנה על התורה כתוב, אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד, ומבואר דמהתורה עצמה באה עושר וכבוד, וא"כ מי שזוכה להיות שלם בתורה לגמרי, בהכרח זוכה הוא לעושר וכבוד מהתורה עצמה, דהרי כתוב דמשמאלה של התורה יש עושר וכבוד, ועל כן משה רבנו שהיה שלם לגמרי בכח התורה, ממילא מהתורה בעצמה בא לו העשירות, ועל כן כשזכה לעשירות, באה אותה עשירות מהתורה עצמה, וזהו שנתעשר מפסולת הלוחות, דהעשירות באה מעצמה של תורה. ולפי"ז מבואר גם למה היה בלוחות פסולת, דאין זה דבר נפרד מהלוחות, אלא יש בהלוחות חלקים שהם נמצאים בלוחות בשביל שיוכלו להתעשר מהם, באופן שהוא מתעשר מהתורה עצמה.

כח התפילה

כתב הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א (הו"ד באוסף גיליונות כי תשא תש"פ) ויחל משה את פני ה' אלוֹקיו וגו'. (ל"ב, י"א). יש להתבונן בפרשה זו, שנתהפך הענין מן הקצה אל הקצה, שבתחילה אמר הקב"ה למשה רבנו שיכלם מחמת חרון האף, ולבסוף

עוד תירוצן למה רק חצי אפשר לבאר עפ"י מה ששואל ה"כלי יקר" (ל' - י"ג), "מדוע התורה חוזרת וכופלת את המילים "תרומה לה", "יתן תרומת ה'", "לתת" את תרומת ה'", ולעומת זה בנדבות שבפרשת תרומה לא נאמר "תרומת ה'" אלא סתם "ויקחו לי תרומה" "תקחו את תרומתי" "וזאת התרומה". ותירץ, שם מדובר בנדבות שלקחו מכל אדם, לפי ערכו ויכולתו, העשיר הרבה והעני המעט, לכן לא נאמר "תרומה לה'", שכן בנתינה זו הבריות נכשלים במידות מגוונות, כגון גאוה וקנאה, העשיר מתנשא במתנתו הגדולה על העני, והעני מתקנא בעשיר. ואילו כאן מדובר במחצית השקל, שלקחו מכל אחד בשווה, "העשיר לא ירבה והדל לא ימעט", בתרומה זו לא היה מקום לגאוה וקנאה, לפיכך היא קרויה תרומת ה', תרומה אלוֹקית טהורה ללא פניות ומחשבות רעות.

ולפי"ז מובן למה רצה ה' בדווקא שיתנו מחצית השקל

למה העשיר ה' את משה מפסולתם של הלוחות ולא מכל דבר אחר

ויאמר ה' אל משה פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים. (ל"ד, א'). ופירש רש"י, הראהו מחצב סנפירינן מתוך אהלו, ואמר לו, הפסולת יהיה שלך, ומשם נתעשר משה הרבה. וכן אמרין בגמ' בנדרים דף ל"ח, אמר רבי חמא בר חנינא, לא העשיר משה, אלא מפסולתן של לוחות, שנאמר פסל לך, פסולתן

[ישעיה נ"ד - ט': "מי נח". א"כ מה מקום יש להענישו.

אלא יבואר עפ"י מה שאומר הרב אלימלך בירדמן שליט"א 'שמעתי מבעל המעשה, שבבחרותו למד בשיבת פוניבו' אצל הגאון ראמ"מ שך זצ"ל, והיה נוסע מפעם לפעם לירושלים לשבות בצל רבו הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע, וכיון שהיה בעל כשרון גדול וחביב אצל הרב שך, שאל אותו פעם מדוע הוא מרבה בנסיעותיו לירושלים, פתח הלה וחזר לפניו על מאמר ששמע באותה שב"ק (פר' כי תשא מפ"ר רבו, וכה אמר, מצינו בזוה"ח (ריש שה"ש) שלכן לא נזכר שמו של משה רבינו ע"ה בכל פרשת תצוה מפני שאמר 'ועתה אם תשא חטאתם, ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת', ומקשים העולם, מדוע נענש משה רבינו על כך, והלא מסר נפשו על כלל ישראל, אלא, ביאורו, דנענש על אמירתו 'ואם אין' שנראה כמסתפק אם תועיל תפילתו, על זה הספק נענש, כי המתפלל בכוונה שלימה יש לו להיות מובטח שתקובל תפילתו, כשמוע הרב שך את דבריו אמר לו בהנאה 'אם כן תמשיך לנסוע, והבא משם דברי תורה כאלו כל שבוע...' (באר הפרשה)

"וראית את אחורי ופני לא יראו" (לג, כג) בצעירותו שהה מרן ה'חתם סופר' בעיר מינץ ואת סעודותיו היה סועד על שולחנו של נגיד מיהודי העיר. באותה תקופה פשטו על העיר רבים מחיילי צבא צרפת והתפזרו בה. כדי להתקיים, אילצו החיילים את נגידי העיר לארחם בבתיהם ולזון

ניהם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו, ולא זו בלבד, אלא אף כרת ברית עם ישראל על י"ג מדות של רחמים שאינן חוזרות ריקם, וכל זה נעשה בכח התפלה של משה רבנו. וביאור הדבר, על פי דברי הגמ' בסוכה דף י"ד ע"א, למה נמשלה תפלתן של צדיקים כעתר, לומר לך, מה עתר זה מהפך את התבואה בגורן ממקום למקום, אף תפלתן של צדיקים מהפכת דעתו של הקב"ה ממדת אכזריות למדת רחמנות, הרי מבואר דבתפלה של צדיקים, לא רק שיש בכוחה למנוע הרעה ולהשיב חרון אף, אלא יש בתפלת הצדיקים כח מיוחד להפך ממדת אכזריות למדת רחמנות, וזהו דחזין הכא, דלא רק שהתפלה הביאה שינחם ה' על הרעה, אלא שבמקום הרעה, כרת עמהם ברית על י"ג מידות של רחמים.

למה נענש משה שאין שמו מוזכר בפרשת כי

תשא

"ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת" (לב, לב)

ולכן נמחה שמו של משה ואינו מוזכר בפרשת כי תשא. וצ"ב למה נענש משה שאין שמו מוזכר בפרשת כי תשא והרי הוא מסר נפשו להציל את עמ"י שהם בניו שם מקום והיה צריך ליתר פרשה על שמו בשביל זה ובפרט שהזוהר הקדוש [נח דף ס"ז:] משבחיו כי בשונה ממושה רבנו שהתפלל על ישראל שלא יענשו בגין חטא העגל, נח לא התפלל על בני דורו שינצלו מהמבול. לפיכך נקרא המבול על שמו

החדר וסביבו ישבו שופטי המלחמה, וביד כל אחד מהם חרב שלופה.

נבהל ה'חתם סופר' מן המראה שנגלה לעיניו, והנה זה פלא, השופט הראשי החל להשמיע את דבריו בדברי הרגעה ועשה הכל כדי להפסיק דעתו של ה'חתם סופר'. הוא הוסיף ואמר כי אל לו לירא מן החרבות השלופות, כי כן מנהגם של שופטי הצבא בכל משפט שבו דנים. אחר כך ציווה להשיב החרבות לנדן. המשפט עצמו נמשך זמן קצר בלבד.

ה'חתם סופר' השמיע את גירסתו ודחה את כל טענת השופטים תוך כדי דיבור, קרא ראש השופטים ל'חתם סופר' וציווהו לצאת לחדר צדדי. כאשר היו שניהם לבדם, פנים אל פנים, פנה אליו השופט ואמר, אינך מכירני, אך אני זוכר אותך היטב. אני הייתי אותו חייל אשר לפני שלושים שנה התוודענו איש אל רעהו בבית הנגיד היהודי במינץ. הבטיח השופט כי לא יאונה ל'חתם סופר' כל רע וכי ידאג שיצא זכאי במשפט. וכך הווה. נתבונן שבעת אשר ישב ה'חתם סופר' במינץ בבית הנגיד והתקרב אליו איש מלחמה ההוא, והוא היה לו לתועלת ולסעד, עוד לא ידע מה יהיה בסופו אחרי שלושים שנה ובאיזה אופן ישלם לו טובה נגד טובה, אמנם מה' מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ ית"ש ויתעלה לנצח. בזה פירש ה'חתם סופר' וראיתי את אחורי

אותם. אחד החיילים התקרב אל הנער היהודי המחונן וביקשו ללמדו עניינים שונים ותמורת זה יעשה עבורו מלאכות ושירותים שונים. לא אך הזמן, וחיילי צרפת נטשו את העיר, ובהם גם אותו חייל שגילה יחסי קירבה ל'חתם סופר' הנער. כעבור שלושים שנה מאז שהותו במינץ פרצה מלחמה קשה בממלכת האוסטרו הונגרית. באותם ימים הגיעה אל בית דינו של ה'חתם סופר' פרשה שהיתה קשורה ברכישת נשק בלתי חוקי על ידי יהודים מקומיים, וכאשר נתגלעו ביניהם חילוקי דעות ולא יכלו להגיע לעמק השווה ביקשו את חוות דעתו ופסיקתו של מורם ורבים. אחד מבעלי הדין מסר את פסק הדין שבידו לערכאות של בית המשפט הממלכתי הצבאי, לאות ולראיה כי בעלי הדין השונים פגעו בבטחונה וסיכנו את שלומה של הממלכה. עיין שופט הצבא הראשי בפסק הדין וגילה את שמו של ה'חתם סופר' מתנוסס עליו, התמלא השופט כעס רב על הרב היהודי על שידע מן הפרשה ולא סיפר על כך לשלטונות, והחליט להעמידו לדין כמרגל. פחד נורא נפל על יהודי הקהילה על כי מורם ורבים הגדול נקלע לסכנת פיקוח נפש, הללו ידעו כי בשעת מלחמה יחמירו בדינו של 'מרגל' ולא יקפידו לחקור ולברר על אמיתות האשמה. נמנו וגמרו לאסוף סכום כסף, כדי לסתום פי המוסטינים והמקטרגים, ואכן בתוך זמן קצר עלה בידם לגייס יותר מעשרת אלפים זהובים. ביום המשפט, הגיע ה'חתם סופר' לבית המשפט הצבאי, את 'הנאשם' הושיבו באמצע

ו) מהביט, (במדבר יב, ח): (ומדרש זה חולק על הגמ' בברכות ז).

ומבואר שאע"פ שזכה לשכר גדול על שירא מלהביט, מ"מ כאשר ביקש שיזכה להביט בדרכי ה' הוא לא זכה, ואמר לו ה' כשרציתי לא רצית עכשיו שאתה רוצה אני איני רוצה, כי כאשר ה' נותן לאדם משהו הוא צריך לנצלו, ואם אינו מנצלו מה רב עונו והפסדו גדול.

ומסיים ר' שמואל ז"ק הוא הדבר שכל אדם לפי ערכו אם מזמנים לו דבר והוא אינו מנצלו, נלקחת ממנו הטובה ושוב גם אם ירצה לקבל יתכן שיאמרו לו כשרציתי לא רצית עכשיו שאתה רוצה אני איני רוצה.

ומעתה יבואר שלמרות שהיה מרויח בזה הרבה אמונה שמעיקרא היה מבין כמה נפלאים דרכי ה' מ"מ כיון שסירב מעיקרא להביט את פני ה' ולהבין הוא הפסיד שלא יזכה לזה.

הלימוד מזה למעשה. עד כמה חשוב לנצל את ההזדמנויות, שיש ימי רצון וללמוד ולהתפלל בהם

כיצד ניתן לשטן כח כזה לבלבם עד כדי כך

וירא העם כי בוש משה לרדת מן ההר וגו' (לב א) פירש"י בא השטן וערבב את העולם והראה דמות חשך ואפלה וערבוביא לומר ודאי מות משה לכך בא ערבוביא לעולם וכו' עכ"ל והקשה הלקח דעת כיצד ניתן לשטן כח כזה לבלבם עד כדי כך ולשנות את סדרי הבריאה.

ופני לא יראו' כי פעמים הרבה אנו רואים דברים וסיבות שונות הנעשים בארץ באין מבין על מה ולמה הקב"ה עשה כן ולאיוזה צורך ותכלית, אבל בעבור ימים רבים אנו רואים ומבינים למפרע שלא לחינם וללא הועיל עשה ד' ככה, כי היו הכנות והקדמות שיעשה על ידם דבר גדול תשועה ופורקן לישראל בכללית או בפרטית. והיינו 'וראית את אחורי' לאחר שנעשה תכלית הדבר, אז תבין ותראה למפרע לאיוזה כונה היו הסיבות והענינים הקודמים, אבל 'פני', מה שלפני, מה שעתיד לבוא קודם עשיית הדבר והתכלית, 'לא יראו ולא יבינו'. (חוט המשולש)

משה רבינו בסנה לא רצה לראות אף שזכה

לשכר על זה מ"מ אח"כ כשרצה לראות אמר לו כשרציתי לא רצית וכו' שהפסיד ההזדמנות

ונסוף בזה מש"כ הגאון רבי שמואל רוזבסקי זצ"ל בספרו זכרון שמואל (עמ' תקלג) שכתוב במדרש (שמו"ר מה ה) ויסתר משה פניו, רבי יהושע בן קרחה אמר לא עשה משה יפה שהסתיר פניו, שאולולי שהסתיר פניו היה מגלה לו הקדוש ברוך הוא מה למעלן ומה למטן ומה שהיה ומה עתיד להיות, ובאחרונה בקש לראות, שנאמר: הראני נא את כבודך, אמר הקדוש ברוך הוא כשבקשתי לא בקשת, עכשו שבקשת איני מבקש.

אמר רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אף על פי כן הראה לו שלש, בשכר שלש זכה לשלש, בשכר ויסתר, וידבר ה' אל משה. בשכר (שמות ג, ו): כי ירא, (שמות לד, ל): ויראו מגשת אליו. בשכר (שמות ג,

גדול, שזכות ישיבה לו במוסקבה, דבר שאין זוכים לו אלא סוחרים גדולים ועשירים מופלגים.

אולם משנתעשר, שכח לגמרי את הבטחתו שהבטיח לרבו הח"ח. ידיו נעשו קפוצות ולא נפתחו אפילו פעם אחת לתת פרוטה לדבר שבצדקה.

הח"ח ידע על הדבר, אולם מעולם לא הזכירו לפני מקורביו.

פעם אחת אירע מעשה ונודמן הח"ח למוסקבה בענייני הישיבה שלו. באו נכבדי העיר להקביל פניו וביניהם גם תלמידו לשעבר, הגביר העצום, שכגודל עושרו כן גדלה קמצנותו. בעת שאלת השלום שמח שמחה גדולה להפגש שוב עם רבו. ישב והמתין עד שילכו הנאספים מבית האכסניה של הח"ח. משהלכו להם הנכבדים והוא נשאר ביחידות עם רבו, פרץ בבכי גדול ואמר 'רבי חולה אני במחלה קשה, וביותר אנושה מחלתי שידוע אני ומכיר בטיבה ואיני יכול לעזור לעצמי ולא כלום'. מהי איפוא מחלתך שאלו הח"ח? 'קפוצות ידי, סגורות כאילו נעולות היו במנעול, ואיני יכול לפותחן איני יכול לתת אף פרוטה אחת לצדקה, נתקשה לבי כאבן. זוכר אני הבטחה שהבטחתי למור להפריש מעשר מכל שיהיה לי, אולם אין לי כל שליטה על ידי, השטן שולט בהן, ואין הוא מניחני לתת צדקה'. ענני רבי, על מה ולמה עלתה לי כך? חייך הח"ח ואמר שמע סיפור המעשה שאספר לך.

אלא מאחר שנתגלה לעשות דבר יוצא מן הכלל להפוך סדרי כבוד שמים על הר סיני באופן יוצא מן הכלל, לכן ניתן גם לשטן כח כזה, שזה לעומת זה עשה אלוקים, כדי לקיים מש"כ (דברים ל טו) 'ראה נתתי לפניך היום את החיים הטוב ואת המות וגו' ובחרת בחיים' ושיהיה בחירה. עכ"ד.

ויש להוסיף מש"כ בספר 'משלי החפץ חיים' (פ"ד) את המשל דלהלן: לפני שנים רבות הסתופף בצל ישיבתו של הח"ח אברך אחד למדן גדול, שהצטיין גם ביראת שמים, אולם היה עני מרוד ואביון גדול. היה אברך זה קובל לעתים קרובות לפני הח"ח על מרי גורלו והיה מבקש את הח"ח להתפלל עליו שירחמו עליו מן השמים ויחלצוהו מחבלי העוני. אף מבטיח היה, כי לכשיעזור לו השי"ת וירחיב גבולו - עשר יעשר מדי שנה בשנה את נכסיו, אפילו יעלה לו דבר זה באלפים.

מי אני ומה אני, היה הח"ח משיב לו, שאתה מבקש דבר יה ממני. חייב אתה לבקש רחמים ממנו ית' בכל לבבך, ואם תרצה תפילתך, תפקד בפקודת ישועה ומבוקשך ינתן לך. ברם ראה הזהרתך כי את מוצא פוך מוכרח תהיה לקיים. איני לו לאדם המזלול בכגון אלה.

ובאמת, כעבור זמן לא רב, התחיל האברך דגן לשלוח ידו במושא ובמותן, וה' ברך את מעשי ידיו, ובמשך שנים אחדות הצליח להגיע למדרגת סוחר

ישראל על כף המאזנים אותן אבני משקל (כלומר אותו יצר הרע) טעות היתה זו בידך, ידידי, ככל שרבה והולך השפע על כף המאזנים מזה, כן רבות והולכות אבני המשקל שעל כף המאזנים מזה, וחייב אדם לדעת מהו המחיר שיתבע לשלם בסוף. הלימוד מזה למעשה אם יש לך יותר כוחות אתה תתבע יותר כי זה לעומת זה עשה ה'.

ברכת האלמנה

את הסיפור הבא סיפר רבי נפתלי נסים, בנו של הנדיב רבי אברהם נסים: לפני כמה שנים היו ברשות אבי כמה סופרמרקטים, והוא כהרגלו היה תורם בעין יפה לשיבות ולמוסדות של הרב אייל עמרמי שליט"א. יום אחד, כאשר ישבו הרב ואבי ודיברו ביניהם, פנה הרב לאבי ואמר לו: "אתה תורם בעין יפה מאוד למוסדות תורה וחסד, איך יכול להיות שעדיין יש לך מספר חנויות קטן יחסית ולא הצלחת לפרוץ יותר? חייב להיות איזה גורם מפריע שעוצר אותך". אבי ניסה לחשוב, ובמחשבה הראשונה לא עלה בדעתו איזה פגם או משהו שהוא צריך לתקן. פתאום הוא נזכר ואמר לרב: "יש לי איזה סופר שמעליו גרה אלמנה אחת, והיא מתלוננת כל הזמן שיש רעש של משאיות וזה מפריע למנוחתה. פעם הזמין בית המשפט מישור שיישאר כל הלילה כדי לבדוק את הרעש, אבל הוא אמר שאין כל רעש ובית המשפט דחה את בקשתה".

יהודי כפרי בא פעם בערב החג העירה לקנות צרכי החג. נכנס לחנוני שהיה רגיל אצלו וביקש ממנו קמח ברובל כסף. אמר לו החנוני: 'הטרח נא עצמך ידידי וקח את שקיק הקמח שלך שפוך לתוכו קמח כדי צרכך ואני אשים אבני המשקל על כף המאזנים' שמע הכפרי שהלה מבקש ממנו למלא בעצמו את שקיק הקמח, נטל שק גדול ומילא אותו מידה גדושה החנוני השים עצמו כאינו רואה ולא כלום, עמד והמתין לכפרי שיסיים מלאכתו.

משהגיעה שעת התשלום, הוציא הכפרי רובל כסף אחד והושיטו לחנוני. אומר לו החנוני 'הרי שפכת קמח מלוא השק ומחירו חמישה רובלים האין זה אתה בא ומשלם לי רק רובל אחד?'

תמה הכפרי אני הרי בקשתך תחילה קמח ברובל אחד, ואתה אמרת לי שאמלא שקי בעצמי. עמדתי ומלאתי, ואתה שתקת, הרי שמה שלקחתי, ברובל אחד לקחתי, ומדוע אתה תובע חמישה?

אני סבור הייתי, משיב לו החנוני, שחזרת בך וגמרת בדעתך לקחת יותר קמח משחשבת תחילה. אני הרי איני יודע אתה שפכת קמח ואני עמדתי מצד שני ושמתו אבני משקל על כף המאזניים. וכי מה סבור הייתי, שאתה תשפוך קמח ותוסיף ותשפוך, וכף המאזנים לא תעלה כנגדך?

וכן אירע גם לך סיים, ואמר הח"ח, אף אתה סבור הייתי, כי מצד אחד ישפיעו עליך רב שפע, ומצד שני

המה נמצאים. וענה אחד ואמר: "חברים יקרים! עכשיו הרי שמחת תורה! אמת שאין לנו ספר תורה לרקוד עמו, אבל הרי הרבש"ע נמצא כאן אתנו. באו נרקוד אתו, לפני שנישרף!"

והיכן התלכדו כולם יחדיו במעגל ריקודים, והיו מזמרים הפסוקים "אשרינו מה טוב חלקנו, ומה נעים גורלנו", וגם "וטהר לבנו לעבדך באמת" בניגונים הידועים. והקולות של שירה וזמרה היתה בוקעת מתוך חדרי בית המוקד. והתלהבות הנערים בשירים וזמרים עברו כל גבול.

והנה, השומרים הנאצים שעמדו בחדר החיצונה, מוכן לפתוח עליהם הגאז, בשמעם את הקול זמרה נכנסו פנימה בכעס ורוגזה מצד אחד, ומצד שני מלאים השתוממות והתפעלות על שנערים אלה שעומדים על סף המוות יכולים עוד למצוא עוז וגבורה בנפשם לצאת בריקודים ושירות ותשבחות.

קצפו של מפקד הס"ס המנוול עברה על כל גדותיו בשמעו את התשובה של הנערים על שאלתו "לשמחה מה זו עושה", ומה סיבת הריקודים והזמרה בשעה גורלית זו. כי תשובת הנערים היתה: "הלא בין כה וכה אנו הולכים להשמדה סופית בכל רגע. וזאת גופא סיבת עליזותנו - היות ששמחים אנחנו להסתלק מעולם שפל ובזוי זה, שכלבים שכמותכם המה המנהלים והקובעים בו את חוקיו והליכותיו לבני אדם הנמצאים בו. אם ישנה רק אפשרות להיפטר ממנוולים ארורים כמותכם, זאת היא השמחה והחדווה העליונה עבורנו. ועוד סיבה ישנה

אמר לו הרב: "אני בטוח שזאת הבעיה. אני ממליץ לך לוותר לה, ותראה איזו ברכה ה' ישלח לך". כמו תמיד, אבי שמע לעצת הרב והחליט למכור את הסופר המצליח רק כדי לפייס את אותה אלמנה. ותראו איזו ישועה: באותו יום ממש שבו נסגרה העיסקה של מכירת הסופר הציעו לאבי לקנות רשת אחרת של סופרים במחיר 'רצפה', והוא הכפיל את מספר הסופרמרקטים שברשותו ביום אחד. (משכן שילה תצוה תשפ"ב מחסדי שמואל הובא ע"י הרב פנחס זרביב מוכן למעשה לתגובות ולחומר נוסף

p0583271323@gmail.com

בספרו מקדשי השם (שער מחמדים עמ' טז) מביא הגאון רבי צבי הירש מייזליש זצ"ל מגדולי רבני הונגריה ומניצולי מחנה אושוויץ את הסיפור הבא: עובדא נוראה העולה על כולם אספר לדורות, ועובדא דהוי כך הוי: בליל שמחת תורה, הובילו הרוצחים לבית המוקד לערך חמשים בחורים צעירים הנותרים עוד בהמחנה. וכאשר באו לתוך בית המוקד, אמרו להם הרוצחים שירחצו את עצמם להיות נקי וטהור, כי כן היה דרכם לומר לכל הקדושים שנשמדו בתנורי הגז הללו. וזה היה רק מסוה ואמצעי פיתוי זעיר לרמות את הבאים לבית התופת הלז, כאילו הם עומדים להשתלח לחירות אחרי כן.

אמנם הילדים הללו שידעו בבחירות מה צפוי להם בעוד איזה רגעים אחדים לכן, התגברו במסירות נפש עליונה על מצב רוחם ועל המציאות העגומה שבה

למעשה פרשת כי תשא

שנשארו עוד באושוויץ נתערבו בבלוקים שלא יהיו ניכרים. ובאופן הזה, ניצלו כל החמישים נערים ממות לחיים והיה לגם ופלא בכל המחנה.

[בספר הנ"ל בהערה הוסיף בנו של הרב מייזליש זצ"ל: "והרבה מאלו הבחורים שנעשה להם נס הזה, נשארו בחיים אחר המלחמה, והעמידו דורות ישרים מבורכים, והחליפו מכתבים עם כ"ת אאמו"ר המחבר זצ"ל"]. (אור לישרים הובא ע"י הרב פנחס זרביב מכון למעשה לתגובות ולחומר נוסף p0583271323@gmail.com)

הצדקה שהצילה מהקנס

"נסענו לשבת להוריי", סיפרה נעמי. "אחרי זמן כה רב שלא נפגשנו עקב תלאות הקורונה, זו הייתה ממש חגיגה, הגיעו עוד בני משפחה וישבנו סביב שולחן השבת בכזו שמחה. ממש הרגשנו חדש ימינו כקדם. כל אחד סיפר בו הקורות אותו בתקופה הארוכה מאז פגישתנו האחרונה, ואחי הקטן שיחיה, סיפר השגחה מדהימה: בבוקרו של אחד מימי בין הזמנים ביקשו ממנו לתרום לצדקה, והוא ותרם סכום גדול של אלף שקלים. בעצמו הוא היה מופתע מרוח הנדיבות שנחה עליו, בדרך כלל התרומות שלו צנועות יותר. לאחר מכן נסע לקחת את האחיינים שלו לאכול גלידה. אחי עדיין לא נשוי. ולא מבין כל כך בילדים, והוא שכח לגמרי לחגור אותם, מאחור. וגם כסא בטיחות לקטן לא היה לו. עצרה אותו ניידת. יצא בתוכה שוטר קשוח וקנס אותו בקנס של אלף שקלים. השוטר דיבר במכשיר הקשר עם הקצין

לששון לבנו, כי עומדים אנו עוד מעט להתראות יחד עם הורינו ובני משפחותינו אשר רצחתם בשפלות ועינויים לא אנושיים. ובוה יאופשר לנו להתאחד שוב עם משפחותינו".

הקצין הנאצי הסאדיסט התמלא כעס עד להתפקע, וצעק לעומתם: "אני אלמדכם לקח, ואפר את מחשבתכם הזאת - להרוג אתכם בפעם אחת באופן מהיר. אאריך את תקופת גסיסתכם ככל האפשר, ואעביר אתכם למקום מיוחד, שבו יטפלו בכם באופן מיוחד בכל מיני עינויים וייסורים נוראים. וחתיכות חתיכות יחתכו מגופכם החי עד שנשמתכם תצא מכם לאט לאט מתוך סבל בלתי אנושי".

הנערים לא שעו לדבריו ולצווחותיו, והמשיכו בשירם וריקודיהם ברוב התלהבות ודביקות אינסופית, וצחקו בפניו עד שהיה נראה בעיניו שעושים ליצנות ממנו, ואינם יראים ממנו ומדיבוריו. ומתוך כעס גדול, העמיד הרקידה שלהם, והובילם לחוץ מבית המוקד חזרה לתוך המחנה, והכניס אותם לבלוק מסוגר עד שיסדר להם העינויים קשים כאשר אמר.

אך בעזרת השי"ת נתהווה להם נס גדול. כי ביום מחרת בהשכמת הבוקר היה מוכן טרנספורט גדול מכמה מאות אנשים ליסע משם למקומות עבודה שונים בגרמניה. ועלתה בידם חיש מהר שרובא דרובא מהחמישים נכנסו בתוך הטרנספורט, השיירא החדשה, ויצאו מתוך מחנה אושוויץ ונשלחו למקומות עבודה שונים במדינה. והמעט מזעיר

למעשה פרשת כי תשא

כל השבת, יוכל לחילופין להשתתף בסעודת המצוה שתיערך באמצע השבוע, והדגישו שהם מבקשים לא לנסוע בשבת.

הרב וסרמן, מסיבה כלשהי לא יכול היה להגיע לשם לשבת, וביום ששי בבוקר התקשר לבעלת השמחה, איחל לה מזל טוב והתנצל שלא יוכל להשתתף בפועל בשמחתם.

בהמשך שאל אותה הרב האם הכינה חמין – משולנט לשבת, והיא ענתה שלא. "כבוד הרב", כך היא אמרה, "הידידים שלנו אינם יודעים מה זה חמין. כל המאכלים שהכנו לסעודת היום יהיו קרים, כולל הבשרים והתוספות". אמר לה הרב: "אני מבקש ממך שבכל אופן תכיני חמין..."

וכמובן בקשתו של הרב התקבלה.

בבוקר יום השבת נעצרה ליד המלון מכונית, ומתוכה יצאו זוג אנשים מבוגרים. הם נכנסו לבית המלון, ולפתע נעצרה האשה ואמרה לבעלה: "אינני יכולה, בוא נצא מכאן מיד". ועוד בטרם הספיקו בעלי השמחה לגשת אליהם, הם כבר נעלמו מן האופק.

במוצאי שבת התקשרו בעלי השמחה לברר מה ארע בדיוק, ואז שמעו מהם את המעשה המופלא הבא:

אשה זו היתה ניצולת שואה. היא נלקחה מביתה בגיל שש, שהתה שנים מספר במחנות ובתום המלחמה היגרה לאמריקה, שם בנתה את ביתה.

האחראי עליו, ודיווח לו על נתינת הדו"ח. תעודת הזהות של אחי הייתה בידיו, והוא קרא מתוכה לקצין את שמו הפרטי של אחי: אליאב. הקצין אמר: זה חבר שלי, ובטל לו את הדו"ח. ולמרבה השתאותו, של אחי - הדו"ח בוטל, לאחר כמה דקות הקצין הגיע בכבודו ובעצמו ברכבו למקום - ונילה שמדובר באליאב אחר, לא חברו, ואמר: טוב, ביטלתי אז ביטלתי, סע לחיים טובים

ולשלוש. אחי אמר שהוא הרגיש כזאת קרבת ה' שזיכה אותו, שכספו ילך לצדקה. וחילץ אותו מהקנס בצורה כה מפתיעה ,

(אם הדרך תרומה תשפ"ב הובא ע"י הרב פנחס זרביב מכון למעשה לתגובות ולחומר נוסף

p0583271323@gmail.com

החמין שהציל

שח הגה"צ רבי שמשון פינקוס זצ"ל: אספר לכם סיפור אמיתי שסיפר רבי שמחה וסרמן בנו של מרן הגאון רבי אלחנן ווסרמן זצוק"ל הי"ד, אשר שימש כרב בלוס אנג'לס.

היתה שם משפחה של בעלי תשובה שהתקרבה ליהדות דרכו, ובנם הגדול הגיע ברוך ד' לגיל בר מצוה. לאותה משפחה היו הרבה ידידים וקרובי משפחה, והם החליטו לערוך את שבת העליה לתורה בבית מלון.

ומאחר ובית המלון היה מחוץ לעיר, בהזמנות ששלחו הם ציינו שמי שאינו יכול לבוא ולשהות שם

היא לא זכרה שום דבר מתקופת הילדות שלה בפולניה, לא אבא ולא אמא, לא שבת ולא כל סממן יהודי אחר, ועובדה זו ממש הרסה לה את החיים. היא ניסתה אפילו להיוועץ בפסיכולוגים ופסיכיאטרים שיסייעו לה לשחזר את עברה, ולא עלתה בידם.

והנה באותה שבת כשנכנסה לבית המלון והריחה את ריח החמין, לפתע הכל צף ועלה לנגד עיניה כאילו קרה היום... מה קרה? כאשר חטפו אותה מהבית בפולניה, היה זה בשבת קדש, ובבית היה ריח של חמין.

ועתה כשהריחה את ריח החמין, הכל חזר לה. כל זכרונות הילדות מהבית החם והאהוב... היא היתה בהלם, לכן לא יכלה להמשיך והחליטה לשוב לביתה. ושמעתי שהזוג הזה נעשו בעלי תשובה אמיתיים, והבת שלהם נישאה לבחור ישיבה ירא שמים!

(אור לישרים מוקראת לשבת עונג הובא ע"י הרב פנחס זרביב מכון למעשה לתגובות ולחומר נוסף

p0583271323@gmail.com